

„Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027“ LEADERi töögrupi II kohtumise memo

II kohtumine toimus 22.01.2020 Maaeluministeriumis (Lai tn 39 // Lai tn 41, Tallinn) suures saalis kell 10-15

Osalejad

Kohtumisest võtsid osa: Maaeluministerium (Maaelupoliitika ja analüüsi osakond - MAO), (Kalamajanduseosakond - KMO), Põllumajandusuuringute Keskus, Kultuuriministerium (KeM), SA Võrumaa Arenduskeskus, Põllumajandus-Kaubanduskoda, Eestimaa Talupidajate Liit, Maaelu Edendamise Sihtasutus, Keskkonnaministerium (KeM), Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA), Siseministerium (SiM), Pärnu Lahe Partnerluskogu (Leader Liidu esindajana), Rahandusministerium (RaM), Eesti Valdade ja Linnade Liit (ELVL), Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium (MkM), Lääne-Harju Koostöökogu (Leader Liidu esindajana), Eesti Leader Liit, Sotsiaalministerium (SoM), Eesti Külaliikumine Kodukant, Geomedia, Mesinduse Koostöökogu

Kutse saajatest puudusid järgmiste organisatsioonide/ asutuste esindajad: Eesti Maaülikool, Elle OÜ, TÜ Pärnu Kolledž, Vabaihenduse Liit, Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Taust

Maaeluministerium on alustanud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamisega. Strateegiakava koostamise eesmärk on parandada põllumajandustootmise, toiduainete tootmise ja maapiirkondade säästvat arengut.

Euroopa Komisjon esitas 1. juunil 2018 seadusandlikud ettepanekud 2020. aasta järgse ÜPP kohta. Ettepanekute eesmärgiks on tagada, et ÜPP vastaks paremini praegustele ja tulevastele väljakutsetele, toetades samal ajal jätkuvalt Euroopa Liidu põllumajandustootjaid jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise põllumajandussektori kujundamisel. ÜPP rakendamiseks perioodil 2021–2027 tuleb igal liikmesriigil koostada ÜPP strateegiakava, mis hakkab hõlmama nii põllumajanduse otsetoetusi, seni maaelu arengukavade alusel rakendatud maaelu arengu toetusi kui ka põllumajanduse ühise turukorralduse teatud sektoripõhiseid programme.

Arengukava koostamist puudutav info ja toimunud töögruppide materjalid asuvad Maaeluministeriumi kodulehel: <https://www.agri.ee/et/upp-strateegiakava-2021-2027>

Päevakava

- 09.45 Kogunemine
- 10.00 Sissejuhatus, saabunud ettepanekute ülevaade
- 10.15 Arutelu teemal „Kohaliku arengu strateegiate koostamine“
- 12.00 Lõuna
- 13.00 Arutelu teemal „LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“
- 15.00 Kokkuvõtted

Sissejuhatus, ettekanded

Kohtumise juhatas sisse LEADER töögrupi koordinaator Taavi Kurvits. Töögrupi koordinaator andis ülevaate saabunud ettepanekutest ning edasisest töökorraldusest. Peale ettepanekute tutvustamist andis töögrupi juht võimaluse aruteluks.

Tehti ettepanek, et **võiks vaadata ka toimepiirkondade kattuvust praeguste olemasolevate LEADER-piirkondadega**. Mõõda KOVi piire ei ole ilmselt kõige mõistlikum, et säiliks demokraatia allpool. Kant ilmselt liiga väike aga toimepiirkond oleks loogiline keskus-tagamaa loogika puhul.

Kombineerimise osas saab ka toimepiirkondi omavahel siduda. Statistikaamet on neid hinnanud ning neid ka uuendatakse.

Samas leiti, et LEADERi puhul võiks ikkagi läheneda altpoolt üles, kui praegused grupid näevad, et hetkel piirkond toimib, siis pole mõistlik neid piirkondi muuta. Ilmselt KTGD ise ei muudaks neid piire, see vajadus ei saa kindlasti tulla seestpoolt.

Nenditi, et haldusreformiga on kogemus osadel gruppidel olemas ning on ka mõtteid kuidas liita. On välja toodud plusse ja miinuseid KOVide kuuluvuse osas (kas siis üks saab kuulda mitmesse või mitte). Tuleks vaadata kahte aspekti, kas inimeste arv on piisav ja teisena kas on elarve optimaalne ja piisav toimetamiseks. Toimepiirkondade puhul ei oleks uue meetodiga, ei tuleks seda välistada, vaid võiks seda vaadata ja mõelda. Tuleks pigem vaadata toimimisloogikat, kas see sobiks ja kattuks või mitte. Toodi välja, et hetkel ongi soovitude aeg, keegi ei võta alt üles lähenemist ära. Toodi näitena Pärnumaad, kus on kaks oma piirkonda (Pärnu lahe ja Soomaa), millel küll üks tõmbekeskus Pärnu, kuid LEADERi puhul oleks mõistlik kindlasti rakendada vähemalt kahte piirkonda.

Küsitati, et kui ülalpidamiskulud on päris kõrged ning nt maakonna suurune tegevuspiirkond ja kohalikul initsiatiivil antakse büroo nt MAKile hallata, kas see oleks võimalik ning kuidas tagada sidusad strateegiad? Töögrupi juht vastas, et strateegiad saab koostada nõuetele vastav MTÜ, kes võib teenuseid vajadusel sisse osta. MAK-d ise tegevusgrupi tööd ei saa hallata, kuna MAK ei vasta EL tasemel kehtestatud nõuetele.

Tekkis diskussioon, kas ja kui palju kohalikud arengu strateegiad omavad seost teiste strateegiliste dokumentidega. LEADER-gruppide esindajad selgitasid, et strateegia on ikkagi protsess, kus koostajad ise seda protsessi veavad. Sidususe loovadki protsessis osalevad inimesed. Võimalus erinevaid teemasid strateegias käsitleda on olemas, mida saab osaluse käigus kindlasti esile tõsta initsiatiivikuse eeldusel. **Täiendavalt lisati, et üks suur osa on ka personalikuludel selleks, et kahe perioodi vahel võrgustiku üleval hoida.**

Rõhutati, et sidusus on oluline, tegemist on avaliku rahaga ning vähim on see, et kohalikud strateegiad oleks läbi mõeldud. Teoorias saab KTG teenuse sisse osta, kuid oluline on MTÜ ja liikmeskonna kooslus. MAK-d ei saa KTG ülesandeid üle võtta.

Toodi välja, et ka sel perioodil hinnati strateegiate sidusust ning strateegiaid saab perioodi keskel vastavalt vajadusele muuta. Tuleks vaadata, mis on nende strateegiate mõju. See ongi paljuski protsessi teema. Aga vaatame raha panemist erinevatesse tegevustesse aga mis on see mõju, mida tahame maaelus esile kutsuda?

Toodi esile, et pigem ei ole maakondlikes arengukavades LEADERiga arvestatud ning neid pole seal mainitud. Küsimus ongi, et miks seda ei nähta? Tekkis arutelu, kas LEADERi inimesi ja ettevõtteid pole kutsutud arengukavade koostamisse või pole ettepanekutega arvestatud. Tõdeti, et kui esindus on puudu või pole sõna võtnud, siis peaks endale otsa vaatama. Siiski on KOV võtmekoht, kuna osaleb mõlemas protsessis.

Arutelu tulemused ja edasised tegevused:

Teisel kohtumisel arutleti sekkumislehte üle. „Kohalike arengustrateegiate koostamise“ sekkumislehe osas keskenduti eelkõige piirkonna olemuse, strateegiale püstitatavatele nõuete ning sekkumise vajaduse kohta. „LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“ osas keskenduti sekkumise eesmärkidele ja toetatavatele valdkondadele ja tegevustele lisaks üleskerkinud teemadele.

Kohalike arengustrateegiate koostamine

Tekkis diskussioon millised piirkonnad võiksid olla abikõlblikud.

Toodi esile, et tuleb vaadata keskusega seonduvaid piirkondi ning peab arvestama ka tulevase muutusi, nt KOV-d võivad veelkord omavahel liituda. Ministeeriumi esindaja selgitas, et hetkel ei ole plaanis KOV-de osas väga palju reegleid panna, küll aga ei soovi KOVi põhist tegevusgruppi. **Mõistlik oleks kaasata ka linnad ja nende lähialad (nt Tartu), kuna piirkonda peab arendama terviklikult.** Tehti ettepanek, et võiks olla maakonna tasemel, kuid oponentide arv, et nt Harjumaal ei oleks see kindlasti mõistlik ning pigem võiks jääda alt-üles lähenemine, ehk piirkond ise otsustab, kui suurena nad jätkavad. Ning vajadusel võib tähendada see hetkel mõne tegevusgruppi liitumist.

Töögrupi juht tõstas küsimuse, kas elanike arvu piirangut on vaja, kui vähemalt kaks KOVi katavad enamasti minimaalse elanike arvu (10 000) ära. **Ühiselt leiti, et elanike aru pole mõtet ette kirjutada, kuna minimaalne KOV-de arv peaks selle ära katma.** Tõstatati küsimus, kas liiga suurte piirkondadega ei või rohujuuresand ära kaduda, kuid leiti, et vajadusel peaks saama seda siis perioodi jooksul muuta, kui see tõesti ei tööta.

Tekkis arutelu, mitmes kohalikus tegevusgrupis võiks kohaliku omavalitsuse üksus tegutseda. Leiti, et mitmes tegevusgrupis paiknemine võib tekkida kontrollimisel probleeme, kus tuleb väga täpselt kontrollida, kas on abikõlblik või mitte. Teisalt leiti, et sellega on hetkel hakkama saadud ning mitmesse tegevusgruppi kuulumine annab võimaluse täiendavateks koostööprojektide võimalusteks. Uuriti, mis ajaks peaks selgus majas olema. Kindlat aega välja öelda ei oska. Töögrupi juht tutvustas, et Soome on plaanimas juba sel kevadel I faasi, kus KOV peaksid ära otsustama millistes piirides nad soovivad osaleda.

Jätkus teema strateegiate üle, kus tõstatati küsimus, kuidas saab kogukonnal olla erineva suundumusega strateegiad, mis suunavad kogukonna arengut erinevates suundades. Arutati selle üle, kas LEADER-

strateegia peaks olema aluseks ning teised arengukavad sõltuma sellest või kuidas saada seos teiste arengukavadega. Töögrupis osalejad tõid välja, et lisaks sidususele tuleks vaadata ka ruumilist planeerimist laiemalt. Nenditi, et tehtud analüüside pealt on näha, et kohati puuduvad strateegiates piirkondade eripärade kajastamine ning kohaliku ressursi kasutamine/ära mainimine. **Leiti, et uutesse strateegiatesse tuleks lisada ka trende (nt vananemine, vähenemine jms). Toodi esile, et tuleb läbi viia muutus vertikaalsest planeerimisest koostööle põhinevale, kus peab eelkõige vaatama eesmärgi ja eripära.** Tuleb liikuda võrgustiku põhise arusaamani. Hetkel on liiga palju inimesi, kes tegelevad strateegiatega. **LEADER-strateegiad peavad leidma oma koha muude strateegiate vahel** ning mis lisaväärtust me saame sellega luua? Arutati eesmärkide seadmist strateegiates. Numbrilisi eesmärke ei soovitud, kuna tekitab kunstliku vajadust midagi tekitada. Küll aga peaks uuringuid kajastama, et kuidas seda on tehtud. Samuti tuleks poliitikat eemal hoida. Kuigi KOV näeb võimalust LEADERiga ühte suunda käia, on KOV siiski poliitiline organisatsioon.

Tõdeti, et kõiki probleeme strateegias kajastada on keeruline, **tuleks mingid piirid panna** ning vajadusel saab strateegiad muuta. Ka määrus paneb juba piirid ette. Vähenes raha sunnib konkreetse fookuse suunal. **Samuti võiks olla strateegiate koostamise juures mõni nõuandev organ, kes juhiks tähelepanu ja aitaks kaasa strateegia koostamisele.** Peaksime mõtlema, kui kaugele me sidustamisega läheme, et liiga laiaks ei läheks, mõte oli, et kajastada ainult seos piirkondlike strateegiatega. Strateegiate juures on ka KOV-d, kes peaksid kontrollima sidusust ning seda, et ei minda vastuollu piirkonna teiste arengusuundadega. Kui piirkond ja KOV leiab, et neile sobib see, siis ei tohiks riik kõrgemalt otsustada ning piirkond peaks ise selle otsusega elama ja vastutama.

Toodi esile, et strateegiates võiks olla fikseeritud maht, või kuldne kesktee, et strateegiad ei oleks erineva struktuurilise mahuga, kus osadel on 30 lk ja teistel 100 lk. Tekkis küsimus, et mida tähendab nõuetes iga fondi rahaeraldus. Töögrupi juht vastas, et punkt tuleb EL dokumendist ning vastavalt rahastatavatele fondidele tuleb iga fondi osas eelarve näidata. Kui strateegiat rahastatakse ühest fondist, siis on seal üks rida.

Enne pausile minekut küsis töögrupi juht, kui paljud kohal olijatest arvab, et strateegiaid peaks hindama. Kohal olnust napilt alla pooled tõstsid käe ning arvasid, et strateegiaid peaks hindama. Vastav arutelu jätkus päeva teises osas.

„LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“ – sekkumisleht

Töögrupi juht tutvustas sekkumise eesmärke. Tehti ettepanek võtta ettevõtluse poole pealt ära sõna „uute“ ning innovaatilisuse osas võiks panna „ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu“. Töökohtade osas võiks see olla nt mõju hindamise osas. **Samuti toodi esile, et võiks olla ka olemasolevate töökohtade säilitamine.** Või iseendale töökoha tekitamine, töölepingu sõlmimise asemel on teisi lahendusi olemas. Rõhuti, et „uute“ pole tõesti niivõrd asjakohane, pigem ka hoidmine oluline. Oluline on struktuurinihe suurema lisandväärtuse poole liikumine. **Ettevõtlikkus ja suutlikkus ise olla maal ettevõtja, see on oluline.**

Toodi esile, et ettevõtluse arendamisel peaks olema pigem kõrge lisandväärtusega ja kõrget lisandväärtust pakkuvate töökohtade loomine. Lisaväärtus on see, mis meid edasi viib. Mõrksõna ettevõtlikkus, et inimesed ise tahaksid ja suudaksid seda teha. Toodi ka välja, et osades piirkondades ei pruugi töökohtade teema probleemiks, vaid üritatakse pigem protsessi efektiivsemaks muuta.

Innovaatilisuse osas leiti, et ei tuleks üheselt ära defineerida, küll aga tuleks see strateegias selgelt välja tuua, mida ja kuidas defineeritakse innovaatiliseks. Tekkis arutelu, kas sãdeinimeste mõiste on kõigile

mõistetav. Ühelt poolt tehti ettepanek, et võiks lisada „eelkõige“, teisalt toodi välja, et võiks kasutada sõna eestvedaja. Toodi välja, et see on Kodukandi termin.

Töögrupi juht tõstatas eesmärgi „teenuste kättesaadavuse parandamine, sh läbi kogukonnateenuse arendamise“.

Tekkis arutelu, kas ja mida mõistetakse kogukonnateenuse all. **Täpsustati, et kogukonnateenusel on LEADERi kontekstis teine sisu ning ühiselt leiti, et kogukonnateenusel peaks säilima kõrgem toetuse määr.** Geomedia esindaja tõi välja info KOKSi töötühmast, kus on läbi käinud mõte, et võta välja kõik teenuste loetelud ja KOV peab tagama kohalike asjade korralduse. Tuleb eristada riiklikud ja omavalitsuse teenused, kuid see on niivõrd keeruline ja ei taheta defineerida neid teenuseid ja öeldakse, et tagatakse korraldus. Näitena on head kogukonnakoolid. KOV võiks mingid teenused delegeerida kogukonnale. Tõdeti, et ka olemasolev KOKSi lauses jätab tõlgendusruumi. Kas suudame tekitada piiri või lepime paratamatusega – nii palju kui võimalik, seletame ise seda piiri? Kui kuskilt kaob ära mingisugune teenus aga kogukond tahab seda teha, kas see on siis KOVi ülesanne või mitte?

Vastati, et **KOVi ülesanne on kohaliku elu korraldamine.** Nüüd on riik delegeerinud teatud ülesanded täitmiseks (nt põhiharidus) – see on filosoofiline teema, kuid sh ka teenused ja kui kogukond ise tunnetab, et tahab seda teha ta võiks ju seda teha, ainult PRIAL on keeruline kontrollida. Näiteks KOVID korrastavad koolide võrke ja otsustati mõni kool sulgeda. Kui keegi soovib teha kõrvale erakooli, siis tuleb antud kooli tegevus kooskõlastada ja saada luba tegutsemiseks (erakoolide seaduse alusel). Äkki oleks mõistlik sotsiaaltaristu üle vaadata, samuti ka viimase miili küsimus. Samamoodi vabatahtlik pääste, oleme LEADERiga toetanud investeringuid, aga KOV aitab tegevuskuludega, **LEADER tegevustoetust ei anna.** Pole õige võtta nii, et LEADER täidab KOVi ülesanded.

Toodi esile, et **oluline on eesmärk – maaelu säilitamine.** Ei ole vaja formaalselt kirja panna, et OÜ teatud juhul saab ja teatud juhul mitte. Toodi välja, et omandivormi järgi piiramine ei aita, kuna uue juriidilise keha tegemine on väga lihtne.

Tõdeti, et me ei peaks minema KOVi mängumaale aga ei oska ka kinni keerata. Täiesti lahti jättes jääb see kogukonna enda otsustada.

Keskkonnasõbralike, bio- ja ringmajandust propageerivate lahenduste välja töötamise eesmärgi osas leiti, et **tuleks lisada ka rakendamine.** Tekkis arutelu erinevate mõistete, üle nt kliimasõbralik. Lisaks tehti ettepanek lisada juurde eesmärgina koostöö parandamine maapiirkonnas tegutsevate osapoolte ja võrgustike vahel, sealhulgas võrgustike ja välismaiste võrgustike toetamine. Töögrupi liikmed tõstasid küsimuse, kas koostöö on eesmärk või vahend kuidas teisi eesmärke ellu viia. Koostöö osas piirsummasid töögrupi liikmed vajadust ei näinud, praegune olukord sobis.

Töögrupi juht uuris, millised muudatusi tuleks teha uuel perioodil.

Töögrupi liikmed tõid esile, et radikaalseid muudatusi pole vaja teha, tuleks olemasolevat parandada, nt **ühisprojektid, need on keerulised ja liiga detailsed.** Ka **ettemaks ja sildfinantseerimine on teemad**, mida võiks lihtsamaks teha ja võimaldada taotlejatele varasemast rohkem. Toodi esile riigihanked ning kes neid kontrollib. Kuna on erinevad nõustamise organid, siis on tihtipeale käärid info vahel.

Ettepanek oli ka see, et **hinnapakkumused võiksid olla kohe taotluse esitamise hetkel**, sarnaselt nagu praegu teevad osad tegevusgrupid.

Tekkis diskussioon, kas 2-liikmeline MTÜ esindab kogukonna huve. Leiti, et MTÜ peab igal juhul esindama enda liikmete huve ning võid esindada ka laiemalt kogukonna või oma sihtrühma huve.

Hindamiskomisjoni osas leiti, et ühest reguleerimist ei ole vaja ning piirkonnad võiksid ise vastavalt enda vajadustele hindamiskomisjoni reeglid paika panna.

Indikaatorite osas tõdeti, et olemasolevad indikaatorid on mõistlikud.

Töögrupi juht uuris kas ja milliseid lihtsustamise viise tuleks/võiks kasutada ning mis oleks erinevate võimaluste plussid ja miinused?

Tehti ettepanek KTG halduskuude kontrollimisel kasutada lump sumi. Rahandusministeeriumi esindaja selgitas, et nendel hetkel ei pea alla 200 000 peaks kulused tõendama. Struktuurifondide puhul on karmimad reeglid kui tulemusi ei ole saavutatud. Siseriiklike puhul on saavutamata eesmärkide puhul osaliselt vähendamine, struktuurifondide puhul on karmim. RTK praktika on see, et eelarvet kaalutakse rohkem taotlemise faasis läbi.

Leiti, et KTG enda kulude osas saaks kindlasti lihtsustada, projektide korral oleks üks variant ühikumääraga ja teine on lump sum. Nt koolituste puhul nt ühikumäär või ka ehitamise korral.

Tehti ettepanek määrusest tehnilised nõuded välja viia ja jätta ainult sisuline.

Taotlejate nõuete lisamise osas täiendavaid ettepanekuid ei olnud, pigem nõudeid vähendada.

Toetusmäärade osas leiti, et võiks olla vähem erisusi ning KTG-d on ise neid määratlenud, ning ilmselt väheneva eelarve tõttu ka tulevastest strateegiates need määrad muutuvad kohati madalamaks, kui määrusega sätestatud.

Töögrupi juht tõstas küsimuse milliseid ülesandeid võiks kohalik tegevusgrupp täita?

Töögrupi osalejad viitasid, et haldusorganina ei saa KTGd toimetada. **Juurde võiks anda vastutust nt hindamiskomisjonide otsuste üle.** Võiks teha PRIA ja tegevusgrupi vahele leping, et KTG võtab kohustuse. **Samuti ka kuludeklaratsioonide kontrollimine võiks olla PRIAga avatum, et KTG saaks sellesse panustada.** Leiti, et seda tuleks väiksemas seltskonnas edasi arutada.

Töögrupi liikmed tõstasid küsimuse, miks on strateegiate hindamisel kvaliteedi osa 25%? Töögrupi juht selgitas, et uuel perioodil on tulemused veelgi tähtsamad. **Leiti, et võiks hinnata ka eelmise strateegia tulemusi ja mõõdikuid** (kui eelmine strateegia on olemas) ning kriteeriumid võiksid olla teada. Protsent võiks olla väiksem, näiteks 10.

Tekkis küsimus, mis andmete pealt võetakse erinevad statistilised andmed. Töögrupi juht vastas, et siiani on tema kasutanud statistikaameti andmeid.

Täna üles kerkinud teemad, mida tuleks järgmises töögrupis arutada:

- Kas andmete aluseks võtta statistikaamet või rahvastikuregister?
- Mis on kogukonnateenuse ja KOV ülesande vahe, kui palju peaks toetama neid?
- Millised võiksid olla strateegia hindamiskriteeriumid;

Töögrupi järgmine kohtumine toimub 18.veebruaril 2020.a.